

IEGULDĪJUMS TAVĀ NĀKOTNĒ!

Eiropas Sociālā fonda projekts
„Izglītojamo ar funkcionāliem traucējumiem atbalsta sistēmas izveide”
(vienošanās Nr. 2010/0330/1DP/ 1.2.2.4.1/10/IPIA/VIAA/001)

Aija Tūna, IAC izglītības projektu vadītāja

Bērns drošā pasaulē: profesionālisma paaugstināšanas un sadarbības tīklu veidošanas nepieciešamība

Kas jādara man, tev, vecākiem, pedagogiem, politiķiem - ikvienam sabiedrības loceklim, lai ikviens bērns kopš dzimšanas brīža saņemtu tādu atbalstu, kāds ikvienam nepieciešams? Kā nodrošināt, ka atbalsta tīkls ir gana blīvs un tajā pašā laikā nav sasaistošs, ierobežojošs, apzīmogojošs? Kā nodrošināt, ka bērnam ir iespējas atklāt pasauli, būt aktīvam, pētīt, riskēt, „kāpelēt un lēkāt”, būt drošam, ka pasargās uz „uztvers”, bet vienlaikus mācīties būt atbildīgam un saskatīt robežas, draudus?

Tā ir tikai daļa no jautājumiem, par ko, skatoties Eiropas Padomes izveidoto video, aizdomājās *Izglītības attīstības centrs (IAC)* 2013. gada 12. aprīlī Valmierā rīkotā informatīvi izglītojošā semināra un foruma „Bērns ar uzvedības traucējumiem: no kritikas uz konstruktīvu palīdzību” dalībnieki. Seminārs notika VISC īstenotā Eiropas Sociālā fonda (ESF) projekta „Izglītojamo ar funkcionāliem traucējumiem atbalsta sistēmas izveide” (vienošanās Nr. 2010/0330/1DP/ 1.2.2.4.1/10/IPIA/VIAA/001) ietvaros, turpinot reģionālo sarunu ciklu par valsti esošajām vajadzībām un projekta rezultātiem, kas ļauj paaugstināt pedagogu profesionalitāti, lēmumu pieņēmēju informētību, vecāku spēju atbalstīt savus bērnus un aizstāvēt viņu tiesības, kā arī ikviena cilvēka izpratni par to, kas nepieciešams, lai veidotos un funkcionētu patiesi iekļaujoša sabiedrība. Pasākumā kā allaž piedalījās pedagogi, izglītības darba vadītāji, augstskolu mācībspēki, dažādu pašvaldības dienestu speciālisti, kā arī vecāki, pie kam nevar neatzīmēt, ka Valmieras pusē interese bija īpaši liela un pasākums bija ļoti kupli apmeklēts.

1

Seminārs sākās ar uzdevumu noskatīties video un izdomāt tam nosaukumu. Rezultāti atspoguļoja sabiedrībā esošos viedokļus – no jībūtības un varbūtības izteiksmes (Sapnis par vēlamo) līdz aktīvai attieksmei un līdzdalībai (Ne mirkli bez atbalsta; Roku rokā; Bērns drošā pasaulē; Gādīgās rokas, ka ieceļ saulītē; Drošā ceļa atbalsts). Semināra dalībnieki atzina, ka video, kaut arī veidots citam, šaurākam mērķim, lieliski noskaņo uz sarunu un var būt izmantojams gan pedagogu pasākumos, gan tikšanās reizēs ar vecākiem, tāpēc piedāvājam šo resursu arī jums http://www.youtube.com/watch?v=qtUdWJZ_ms.

Turpinot sarunu par to, kas nepieciešams, lai ikviens bērns spētu labi justies un sekmīgi strādāt, atcerējāties, kas ir būtiski, lai notiktu mācīšanās. Apkopojot virknes pētnieku izteiktās atziņas, veidojas saraksts, kurā pirmajā vietā ir drošības sajūta, tai seko jēgpilns konteksts; izvēles iespēja, adekvāts laika daudzums veicamajam uzdevumam, sadarbības iespējas, tūlītēja atgriezeniskā saikne un spēja iegūt un nodemonstrēt savu prasmi. Citiem vārdiem sakot, mēs vēlamies justies droši un pieņemti, saprast, kas notiek, izvēlēties, kā tikt galā ar veicamo uzdevumu, atrast padomu un palīdzību, ja tas nepieciešams un noslēgumā apjaust un izbaudīt savu veikumu. Cik ļoti tas atšķiras no „visi reizē, bez runāšanas,, neskaties pa malām, ātri ātri” un līdzīgas pieejas, kas, diemžēl, vēl joprojām sastopama mūsu skolās.

Pētnieki saka arī to, ka vislabāk skolā un arī dzīve kopumā veicas bērniem (jauniešiem, pieaugušajiem), kuri

- prot iejusties un atrast draugus
- prot sazināties un sadarboties (ar dažādu vecumu un paaudžu cilvēkiem)
- spēj kontrolēt un komunicēt savas emocijas un vajadzības
- un kuriem piemīt “es varu!” attieksme.

Vai strādājam tā, lai augtu šādi bērni un veidotos šādi pieaugušie? Vai nepazaudējam zinātkāros, aktīvos, enerģiskos? Patiesībā jautājums par atbalsta sniegšanu bērniem ar uzvedības traucējumiem nav jautājums, „ko mums ar viņiem darīt”, bet jautājums par to, „ko un kā mums darīt un vispirms pašiem ar sevi”. Vairumā gadījumu pedagogam un ikvienam pieaugušajam vispirms ir jāpadomā, kādi emocionālie, intelektuālie un/vai fiziskie šķēršļi traucē bērna labsajūtai un līdzdalībai – diviem būtiskiem kvalitatīva pedagoģiskā procesa nosacījumiem. Ko varam darīt, lai situāciju mainītu un uzlabotu? Cenšanās to ignorēt un (atkal) „ātri ātri” skriet uz priekšu, labus rezultātus nedos.

Pasākuma dalībniekiem bija iespēja kompaktā veidā iepazīties ar VISC īstenotā ESF projekta „Izglītojamo ar funkcionāliem traucējumiem atbalsta sistēmas izveide”²

mērķi, uzdevumiem un līdzšinējo norisi, kā arī to, kā šī projekta ietvaros izveidotie materiāli paver jaunas iespējas sniegt atbalstu bērniem ar funkcionāliem traucējumiem. Par to runāja gan projekta vadītāja Mudīte Reigase, gan Latvijas augstskolās izveidoto Speciālās izglītības laboratoriju pārstāves no Liepājas, Rīgas un Rēzeknes.

Taču galvenais fokuss bija veltīts konkrētam jautājumam – kā sniegt atbalstu pedagogam, lai viņš/viņa profesionāli un vienlaikus cilvēciski sirsnīgi un pilsoniski atbildīgi spētu palīdzēt bērnam ar uzvedības traucējumiem, un par šo tēmu tieši tā – profesionāli un sirsnīgi runāja Kaiva Žimante un Dina Bethere no Liepājas Universitātes. Saruna bija arī par to, kā satikties iesaistītajām pusēm, kā rosināt un attīstīt vecāku un pedagogu sadarbību bērna labā vai, kā teica lektores, kā atgādināt un iedrošināt vecākus mīlēt savus bērnus. Arī Mudīte Reigase mudināja pedagogus neizvirzīt vecākiem tādas prasības, kuras paši nespēj izpildīt, bet sekmēt sarunu un saziņu vecākiem un ģimenēm draudzīgā un saprotamā veidā.

Kā teica Kaiva Žimante, uzvedība ir mūsu reakcija uz ārējiem apstākļiem. Šo to jau darām, bet nedarām sistēmiski un apzināti, un tieši tāpēc projekta pienesums ir tik nepieciešams. Vienlaikus ir svarīgi skaidri definēt robežas - norobežojamies no medicīnas, jo neesam ārsti! Visprecīzāk pedagoga situāciju raksturo Kaivas izteiktā atziņa „Es nevaru mainīt ne ģimeni, ne sabiedrību, ne valsts sociālekonomisko situāciju, taču man šis bērns ir skolā, un man ir jāpalīdz. Ja uz mani skatās nikni, arī es atbilstoši reaģēju. Tas pats notiek arī tad, ja attieksme ir pozitīva.”

Ja esam uzņēmušies šo darbu, attaisnojumi jānoliek pie malas, citai diskusijai. Kā teica Mārīte Rozenfelde no Rēzeknes Augstskolas, „viss atkarīgs no mums, pedagogiem; vai mēs gaidām algu vai strādājam”.

Jāatceras arī, ka skolas problēmas var radīt sarežģījumus arī ārpus skolas; ja ies slikti skolā, var būt destruktīvs arī ārpus skolas, un otrādi. Tāpēc svarīgi pārvērst vecākus par saviem partneriem un jādomā par bērnu veselumā; tāpēc jāveido komandas un sociālie tīkli, kuros grūtā brīdī iespējams patverties ikvienam un kuri ir gatavi uztvert ikvienu bērnu.

Un vēl dažas lieliskas atziņas no Liepājas kolēģu pieredzes pūra:

- Nav jēgas jautāt „Kāpēc tu tā darīji?”, jo bērns to nezina; viņš to nebija izdomājis.
- Viss jāsāk ar sākumu! Kāpēc radusies situācija?
- Vecāks jāpadara par partneri – un to nevar panākt ar draudiem.

Diskusiju foruma daļā tēmu turpināja un vērtīgu pienesumu sarunai sniedza

Ilze Lielpētere no Velku biedrības, piedāvājot psihologa skatījumu uz situāciju un vecāku lomu tajā. Bērns skolā aizvada lielu savas dienas un savas dzīves daļu, tāpēc tik svarīgi ir tas, ko un kā dara pedagogs. Taču svarīgi arī tas, vai vecāki saprot pedagogu centienus un spēj turpināt skolā iesākto – ne zināšanu aspektā, bet pieejas un attieksmes ziņā.

Viena no „Iekļaujošas izglītības indeksa” sadaļām “Iekļaujoša kultūra un tās attīstība: Personāls un vecāki skolas darbā ir partneri” mudina uzdot sev un citam citam virkni atklātu jautājumu:

- Vai vecāki un personāls cits citu ciena un attiecīgi arī cits pret citu izturas?
- Vai vecāki jūt, ka viņiem ar personālu ir laba komunikācija?
- Vai visi vecāki ir labi informēti par skolas politiku un darbību?
- Vai vecākiem ir zināmas skolas attīstības plāna prioritātes?
- Vai visiem vecākiem ir dota iespēja tikt iesaistītiem lēmumu pieņemšanā par skolas darbu?
- Vai tiek atzīts, ka dažiem vecākiem ir bail nākt uz skolu un satikt skolotājus, un vai kaut kas tiek darīts, lai viņi šīs bailes pārvarētu?
- Vai vecākiem pastāv dažādas iespējas iesaistīties skolas darbā?

Atbalsta tīklu varam izveidot tikai tad, ja esam atklāti, ja atzīstam un pieņemam atšķirības, ja noliekam pie malas savas ambīcijas un aizspriedumus un strādājam bērna/skolēna labā. Kā teica Velku biedrības pārstāve – svarīgi palīdzēt vecākiem risināt situācijas un stiprināt vecāku pašapziņu, jo tikai cilvēks, kas ir pats sevi stabils, var būt labs atbalsts bērnam!

Noslēgumā vēlos jums piedāvāt dažas atziņas no jaukās Sindijas Frensisas grāmatiņas „Mazi padomi. Vecākiem un savu vecāku bērniem”, kurā viņa atgādina un iesaka:

- Sarunājoties ar bērniem, galvenokārt klausieties.
- Tavs bērns rīkosies tā, kā tu dari, nevis tā, kā tu saki. Rādi labu piemēru.
- Pamani, kad tavš bērns kaut ko dara labi.
- Atceries, ka reizēs, kad tu atgādini savam bērnam uzvesties atbilstoši savam vecumam, viņš visticamāk tā arī dara.
- Esi vislielākais sava bērna līdzjutējs.

Tad tā arī darīsim - būsīm lielākie savu bērnu un savu skolēnu līdzjutēji, pie kam darīsim to kopā, kā viena īsta līdzjutēju komanda. Tikai tad ja bērns, pusaudzis un

jaunietis būs izjutis cieņu, atbalstu un mīlestību, viņš pats spēs īstenot savas spējas un kļūt par cienījamu, pilnvērtīgu un laimīgu sabiedrības locekli.

Foto no Valmieras foruma 2013. gada 12. aprīlī:

